

Debeli rtič

Kjer otroci laže zadihajo

Dostop: Parkirate pred Mladinskim zdraviliščem, nekaj sto metrov pred nekdanjim mejnim prehodom Lazaret, nekaj kilometrov od Ankarana. Naravni spomenik Debeli rtič – z obalo pod klifom in robom terase nad njo – je mogoče obhoditi zložno, tudi z otroki. Potrebna je športna obutev. Informacijske table kažejo smer poti.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Debeli rtič je med starši, katerih otroci so imeli težave z dihanjem, pomenil obljubljeno deželo, kraj, v katerem so v poznojesenskih in zimskih mesecih pogostokrat obiskovali svoje otroke. Zaradi milejše morske klime, nemara najmilejše na slovenski obali, so mali bolniki tam »laže dihali«. Nikomur ni bilo veliko mar, da je le nekaj streljajev proč potekala ostro zastražena meja, na kateri so krogle prebijale ljudi, ki so bežali čez mejo, tudi smrtno, z Debelega rtiča na naši strani na Tanki rtič na italijanski. (Kaj se ni ob odpravi mejnih prehodov neki stražnik skesano spominjal dekleta, kako je jokalo nad

Otroški užitki na debelortiškem pesku

truplom svojega fanta, »zakonito« ustreljenega na pusti zemlji med rtičema?) Ne, Debeli rtič je bil otroški raj. Njegov zimzeleni sredozemski park, njegova na jugozahod obrnjena obala je bila za Ljubljančane, dušeče se v zimskih meglah, pojem odrešenega dihanja: z desetimi, petnajstimi stopinjami višjo temperaturo, s soncem ... Kdaj pa kdaj je kdo med njimi še v pozni jeseni vzhičeno zakorakal v morje in celo zaplaval.

Zakaj bi bilo danes drugače? Debeli in Tanki rtič sicer še zmeraj pripadata dvema državam, sta pa kot geografski pojem izenačena. Sta siamska dvojčka, polotoka, ki se, eden bolj nakrmljen, drugi manj, zajedata v Tržaški zaliv. Tisti debelejši ima široko uravnano sleme, ki ga pokriva en sam velikanski vinograd in se dviga 60 do 70 metrov nad morje, tisti suhceni pa je izdatneje pokrit z vilami in počitniškimi hišami. Prvi ima na levi strani veliko luko, Koper, drugi na svoji desni tržaško lukko. Ob njune visoke obale tolčejo predirne ladijske troblje, ki se zdijo kakor tisočerno pomnoženi vzdih prenažrtih kitov, kakor žuganje: oh, siroteja, nad vaju bo morda kmalu prihrumel polucijski vihar, bližnji plinski terminal na morski meji. Nevarnost je baje odstranjena, a še otroci vedo: lačni volk bo še zmeraj prežal na ovco.

Kljub temu se prišleku, ki je prihitel na Debeli rtič, čas iznenada ustavi. Med obhodom obale tega polotočka – ki je imenovan Naravni spomenik Debeli rtič, s čimer je zaščiten pred gradnjami, preurejanjem in drugimi modernimi plenilskimi idejami – se znajde sredi tihe nedotaknjene narave, ki snuje svoje početje počasi in neopazno. Kako počasno je to početje, izdaja podatek, da morje odjeda tukajšnjo obalo s hitrostjo nekaj več kakor centimeter na leto. Ta obala je strmi, 12 do 21 metrov visoki klif, sestavljen iz valujočih plasti fliša, ki preperevajo in v pretežno trapezoidnih odkruških

Na Debelem rtiču je lepo tudi pozimi.

Dnevi, ko je oseka pod klifom posebno nizka, so napovedani na spletu. V bibavičnem pasu morje razkrije svoja »rebra«, zanimiva za raziskovalce in ljubitelje narave.

Meditiranje na pomolu
pristanišča ob mladinskem
zdravilišču

odpadajo na obrežje. Zavarovano območje tega klifa obsega okoli 800 metrov obale, 200 metrov obalnega morja in še rob terase nad klifom; tudi tega je po potki med vinogradi in hrastjem prijetno prehoditi. Za tistih 200 metrov morja nam izračun pove, da si ga je morje od kopnega pridobilo v 20.000 letih. Gre torej za častitljivi rezervat časa pa tudi za čudežni vrt narave, ki se širi že nekaj korakov od betona in asfalta.

Sprehod pod klifom se začne takoj za parkom in kopališkimi napravami mladinskega zdravilišča. Pot je malce vegasta in v mokrem tudi spolzka. Slovenska obala na svojih skopih 47 kilometrih, na katerih sta stlačena ves blišč in beda sedanjega razvoja, poleg strunjanskega klifa nima lepšega naravno ohranjenega kraja za mirno in sproščujoče doživetje morja. Na obrežju, ki se tako lepo podaja sprehodom, se širi značilna abrazijska prodna terasa, nasuta z mrtvim in živim svetom, ki ga je v ritmičnem dvigovanju in upadanju, še bolj pa seveda v svoji roži vetrov, od burje do juga, razsulo morje. Zlasti je zanimiv obisk ob oseki, ko v bibavičnem pasu opazujemo živozelene kamne z gosto algasto zarastjo, lep »podvodni travnik« z morskimi ježki, leščurji, spužvami spremenljivkami, ostrigami, užitnimi klapavicami, raznimi školjkami, ki razjedajo kamnine in so v tem pogledu zaveznice rušilnim valovom. Sprehajalec mora občudovati njihovo fiziologijo, odporno proti okrutnim spremembam vode in suše, pripeki in mrazu.

Kar opazujemo nad tem »travnikom«, so ostanki morja v eocenu, skladi iz fliša, ki so jih dvignili gorotvorni procesi. Izjemno zanimivi so ob oseki vidni skladi podvodnega debelortiškega grebena, ki se kakor našagani grebeni dinozavrov zajedajo v morje, kažoč, kako so jih razjedali valovi. Če bi stotisočletja lahko strnili v eno minuto, bi bili osupli od dinamike in dramatičnosti morja. Koliko narivanja, gubanja, sesipanja krhkega ostenja! Koliko odpihovanja! Koliko zdi-

ranja po hudih nalivih! V burji ali morskem pršcu boste bliže čutili gibala teh nenehnih sprememb, v katerih je en človeški vek krajši kot švist nevidne razpoke v kamnu. Takšno kratkotrajnost preživljajo le rastline na robu terase, združba črnega gabra, bora in hrasta, grmi žuke, ki se v času cvetenja živorumeno povešajo k morju. Vsi ljubimo toploto. Koliko toploljubnih čudežev se tu razpira. Resda so minljivi kakor vsaka lepota, a naj! Saj zato so pa čudeži. Saj zato se pa tu »laže diha«, še posebno pozimi.

Večerni sprehod po robu terase
nad klifom

